

Skjerpet aktivitetsplikt i barnehage og skole

Seksjonssjef Anita Rolland F. Fuglesang

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Lærernes rettssikkerhet er svekket med 9 A

Bekymrede lærere har kontaktet Utdanningsforbundet etter innskjønnelsen i...

INNHOOLD

Læreres rettssikkerhet blir truet

Endringene i opplæringsloven, som i sterkere grad pålegger lærere og skoleledere å gjøre alt de kan for å beskytte elever mot mobbing, var velkommen. Men håndteringen av regelverket og endringen kan true lærernes rettssikkerhet.

Eleven eller foreldre tyr til forsvarsstrategier for å begrense ubehaget knyttet til tapsopplevelser i skolen. At ubehaget blokkerer egen motstand og ta imot læring. Arkivfoto:Utdanning

Læreren blir den man kan projisere alle sine skuffelser på

LÆRERE VIL ENDRE KRENKELOV

UTDANNING | Jo Roed Skårderud, Trondheim og Jon Trygve Tollefsen, Oslo

UTDANNINGSNYTT.NO

Barnehage

Skole

Samfunn

Debatt

Lærerjobb.no

Elever er i liten grad vant til grensesetting, og mistolker en streng og grensesettende voksen som krenkende. Foto: Anne Lise Flavik

Seks av ti lærere føler seg mer utrygge med ny mobbelov

57 prosent av lærerne er opptatt med...

ET SKOLE- EKSEMPEL

Foreldrene politianmeldte læreren og beskyldte henne for å terrorisere barnet deres. Er den nye mobbeloven en trussel mot lærernes rettssikkerhet?

Generelt om aktivitetsplikten og spesielt om den skjerpede aktivitetsplikten

Barnehageloven § 43

Dersom en som arbeider i barnehagen, får **mistanke** eller **kjennskap** til at en annen som arbeider i barnehagen, **krenker** et barn med for eksempel utestengning, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende **straks melde fra til** barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Hvis styreren krenker?, skal eier varsles

Undersøkelser og tiltak skal settes i verk **straks** etter **§ 42**

Opplæringsloven § 9 A-5

Dersom en som arbeider på skolen, får **mistanke** eller **kjennskap** til at en annen som arbeider på skolen, utsett en elev for **krenkelser** som mobbing, vold, diskriminering og trakassering, skal vedkommende **straks varsle** rektor. Rektor skal varsle skoleeier.

Hvis en i ledelsen krenker, skal skoleeier varsles direkte

Undersøkelser og tiltak skal settes i verk **straks** etter **§ 9 A-4**

Barn har rett til å medvirke og barnets beste skal vurderes og vektes

Barnehageloven § 3

Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet og i saker som gjelder dem selv.

Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet

Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet

*I alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn i barnehagen, skal **hva som er best for barnet**, være et grunnleggende hensyn*

Opplæringsloven § 9 A-4

Skolen skal sørge for at involverte elever blir hørt. Hva som er best for elevene, skal være et grunnleggende hensyn i skolen sitt arbeid.

Når kommer bestemmelsene til anvendelse?

- Dersom det objektivt foreligger en krenkelse – la oss se på hva loven sier
- Allerede ved mistanke om at det foreligger en krenkelse
- Hvilken betydning spiller barnets subjektive opplevelse i vurderingen?
- Lav terskel for å melde ifra
- Hvilke prosedyrer skal den ansatte, barnehagen eller skolen følge, dersom det foreligger (mistanke om) en krenkelse?
- Hvilke prosedyrer skal den ansatte, barnehagen eller skolen følge dersom det ikke foreligger (mistanke om) en krenkelse?
- Den vanlige aktivitetsplikten vil fortsatt gjelde
- Hva består skjerpelsen i?
- Hvorfor er det viktig å si ifra og at rett person får beskjed?

Hva slags handlinger og ytringer regnes som krenkelser som det skal være nulltoleranse for?

- Nulltoleranse - krav i barnehageloven § 41 og opplæringsloven § 9 A-3
- Alle ansatte må gripe inn mot for eksempel krenkelser som:
Utestengning, mobbing, vold, diskriminering og trakassering med videre
 - Eksemplene leder tanken til en viss grad av alvor?
 - Ikke en uttømmende oppramsing av alle typer krenkelser som omfattes!
- Krenkelser skal tolkes vidt og ikke godtas. Fra forarbeidene i loven:
 - Direkte negative handlinger og verbale uttrykk rettet mot barn
 - Indirekte negative handlinger som utestenging, isolering, blikking og baksnakking
- Likevel: Ikke enhver kritisk ytring eller uenighet er ment å omfattes!
Forarbeidene: *«lære barna å tenke kritisk og kunne akseptere og respektere ulike meninger og overbevisninger»*

Eksempler på krenkelser – ikke krenkelser

Krenkelser:

- Kroppslige integritetskrenkelser
- Verbale krenkelser:
 - Uthenging, latterliggjøring
 - Bruk av sarkasme, ironi
 - Utskjelling
 - Kjefting
 - Satt ned i Tripp Trappstolen
 - Spis opp skorper!

Ikke krenkelser:

- Lede med hånden
- Uenighet
- Irettesettelse
- Faglig uenighet og korrigerings
- Lekser og karakterer
- Kroppskrenkelser i nødvergesituasjon
- Krenkelsesbegrepet er objektivt og beror på en helhetsvurdering
- Hva som er en krenkelse er likevel ikke nødvendigvis likt for det enkelte barn

Men hvis barnet opplever ikke å ha det bra vil de voksne alltid ha en aktivitetsplikt!

Til refleksjon

I hvilke situasjoner kan vi tenke oss at voksne kan krenke et barn?

Forskning og undersøkelser viser at barn i barnehagen opplever at voksne krenker

Rapporten *Hele barnet mange voksne – hele løpet – mobbing i barnehagen(2013 – 2015)* viste at det finnes en kultur der mange voksne unnlater å se og handle i situasjoner der barn blir utsatt for gjentatte negative handlinger. Implikasjonen for praksis er at voksne i barnehagen **må si ifra** når de ser en kollega overse eller bagatellisere gjentatte negative hendelser for barn.

Line Melvold (STYD) , prosjekt(2017-2020): *Psykisk helsefremmende barnehager, mennesker og miljøer*. Prosjektet har blant annet resultert i et digitalt verktøy som skal hjelpe barnehageansatte til å jobbe systematisk med psykisk helse i barnehagen. Snakker om voksne med «stive ben og harde hender»

Cecilie Stenhaug(2018): Krenkelser mot barn:

- Spise opp skorper! Drikke opp melk!
- Blir satt i tripp-trapp stoler som straff hvis de sitter urolige ved bordet
- Kjefting: Ikke løpe inne! Sitt ned! Ti stille!

Ellen Elvethon, Ingrid Midteide Løkken og Helene Berntsen Svensson(2020) *Personalets håndtering av negative handlinger i samspill mellom barn i småbarnsgrupper, resultater:*

- Personalet i barnehagen må gripe inn (nulltoleranse) ved enkelthandlinger og for å forebygge at krenkelser skjer.
- Dersom personalet ikke avdekker, griper inn eller følger opp barna kan negative hendelser forsterkes, mønstre oppstå og handlinger utvikles til mobbing.
- Personalet griper inn ved «utageringer», men vanskeligere å oppdage det som skjer mer skjult, med blikk, fjerning av hånd eller liknende av hendelser som kun varer noen sek. I tillegg å oppdage barn som «sviver» eller ikke blir inkludert.

Ellen Os(2019): «Flere undersøkelser konkluderer med at samspillet mellom voksne og barn er begrenset og at voksnes kommunikasjon hovedsakelig er rettet mot å få barna til å følge regler (Hallam, Fouts, Bargreen & Perkins, 2016; Johansson & Berthelsen, 2014; Klette, Drugli & Aandahl, 2016).»

Generelt om aktivitetsplikten og spesielt om den skjerpede aktivitetsplikten

Barnehageloven § 43

Dersom en som arbeider i barnehagen, får **mistanke** eller **kjennskap** til at en annen som arbeider i barnehagen, **krenker** et barn med for eksempel utestengning, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende **straks melde fra til** barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Hvis styreren krenker?, skal eier varsles

Undersøkelser og tiltak skal settes i verk **straks** etter **§ 42**

Opplæringsloven § 9 A-5

Dersom en som arbeider på skolen, får **mistanke** eller **kjennskap** til at en annen som arbeider på skolen, utsett en elev for **krenkelser** som mobbing, vold, diskriminering og trakassering, skal vedkommende **straks varsle** rektor. Rektor skal varsle skoleeier.

Hvis en i ledelsen krenker, skal skoleeier varsles direkte

Undersøkelser og tiltak skal settes i verk **straks** etter **§ 9 A-4**

Når kommer bestemmelsene til anvendelse?

- Dersom det objektivt foreligger en krenkelse – la oss se på hva loven sier
- Allerede ved mistanke om at det foreligger en krenkelse
- Hvilken betydning spiller barnets subjektive opplevelse i vurderingen?
- Lav terskel for å melde ifra
- Hvilke prosedyrer skal den ansatte, barnehagen eller skolen følge, dersom det foreligger (mistanke om) en krenkelse?
- Hvilke prosedyrer skal den ansatte, barnehagen eller skolen følge dersom det ikke foreligger (mistanke om) en krenkelse?
- Den vanlige aktivitetsplikten vil fortsatt gjelde
- Hva består skjerpelsen i?
- Hvorfor er det viktig å si ifra og at rett person får beskjed?

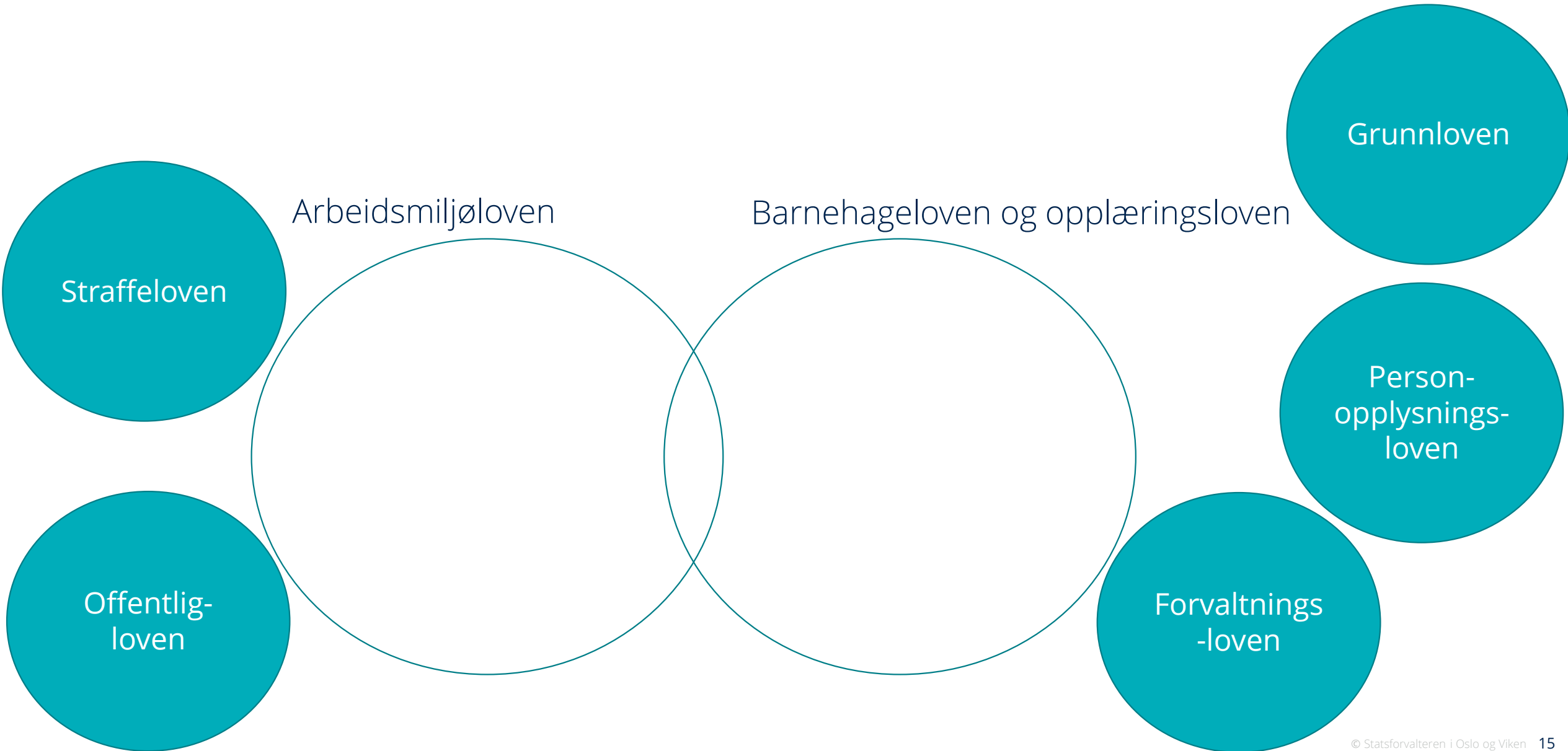
Nærmere om prosedyren hvis det foreligger (mistanke om) krenkelse

- Etter varsel
- Etter nærmere undersøkelse
- Undersøkelsene må være forsvarlig. De ansatte må involveres og høres

Forarbeidene til loven

- Vurder hvilke tiltak som er egnede
- Barnehageloven og opplæringsloven hjemler ikke tiltak mot den ansatte. Dette styres av arbeidsmiljøloven
- Arbeidsgiver må følge begge regelsett: arbeidsmiljøloven (arbeidstakernes rettigheter) og barnehageloven og opplæringsloven (barn og unges rettigheter)

Ansattes og barn og unges arbeidsmiljølov

Til refleksjon

Hvilken **kultur** har dere på din arbeidsplass for å snakke om:

- hva det vil si å krenke?
- når kan de voksne komme opp i situasjoner der de krenker?
og
- hvordan går virksomheten frem ved mistanke om krenkelser?

Til refleksjon

Hvilke **rutiner** har dere på din arbeidsplass for:

- hva det vil si å krenke?
- når kan de voksne komme opp i situasjoner der de krenker?
og
- hvordan går virksomheten frem ved mistanke om krenkelser?

Plikten til å undersøke og sette inn tiltak

Barnehageloven § 42

- Undersøke
- Egnede tiltak så langt det finnes
- En skriftlig plan

Barnehageloven innebærer ingen innskrenkinger i den ansattes rettigheter etter arbeidsmiljøloven – hjemler i seg selv ikke tiltak mot den ansatte

- Opplæringsloven § 9 A-4
- Undersøke
- Egnede tiltak så langt det finnes
- Aktivitetsplan

Opplæringsloven kapittel 9 A innebærer ingen innskrenkinger i den ansattes rettigheter etter arbeidsmiljøloven – hjemler i seg selv ikke tiltak mot den ansatte

Case – opplevelse av krenkelse fra voksne

I samlingsstund sitter Olav urolig på plassen sin. Barnehagelærer Elin sier at de skal synge en sang. Olav reiser seg opp og speider ut på kjøkkenet. Elin sier til Olav at han skal sette seg ned. Olav setter seg med ryggen mot Elin, han begynner å sparke borti lekebilene. Elin reiser seg opp, løfter Olav og sier «Nå må du høre, det blir alltid så mye bråk med deg. Kan du ikke bare høre etter? Sett deg ned, vi skal synge.» Elin plasserer Olav på fanget, han forsøker å vri seg unna, men Elin holder han fast.